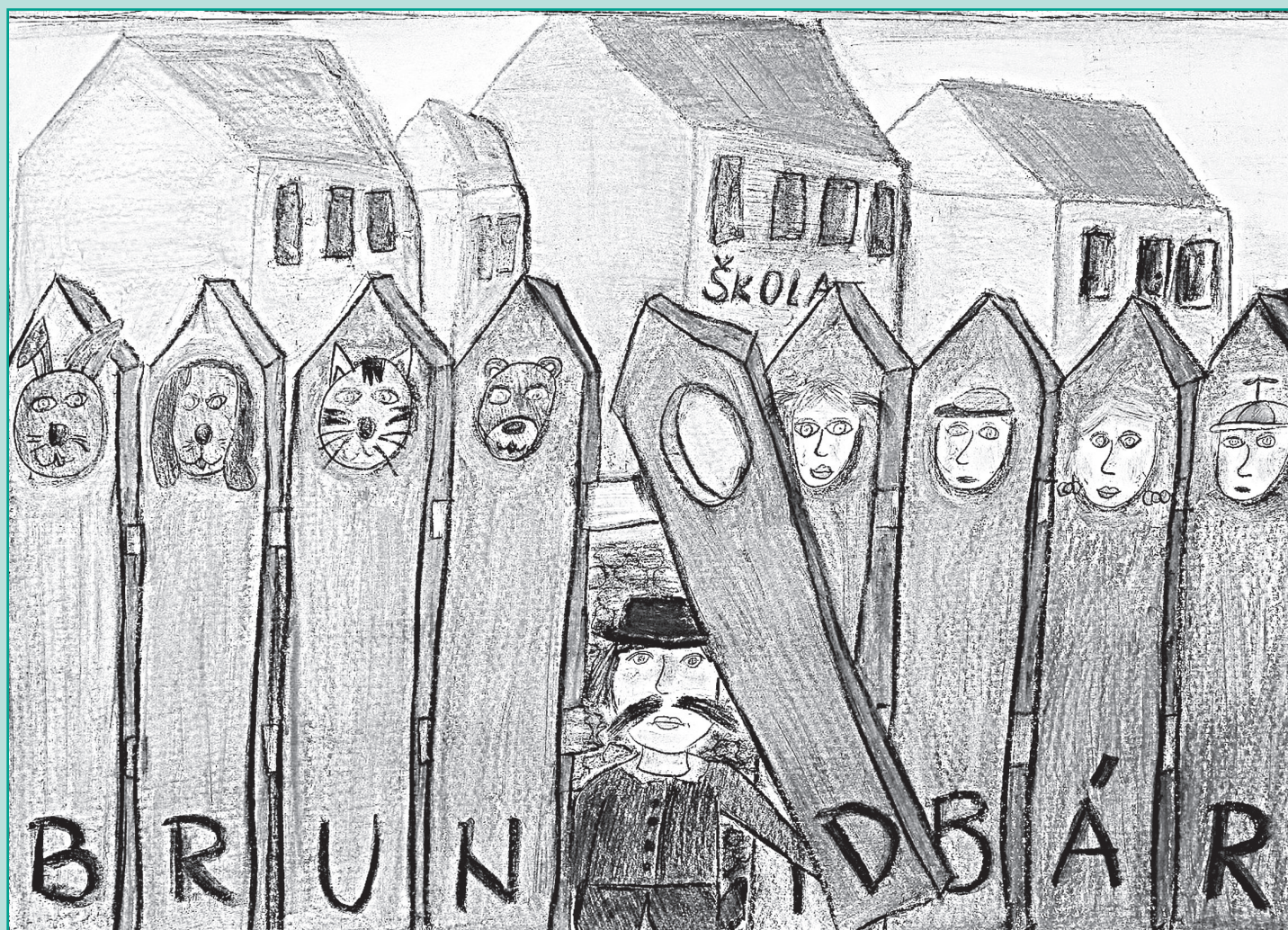

Tereziánská iniciativa 66

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

říjen 2013

Beáta Žieziová (11 let), Základní škola U stadionu, Litoměřice: Pomoc hledej i u zvířátek

Práce získala Cenu Erika Poláka ve výtvarné soutěži Památníku Tereziánské.

Rozhovor s Petrem Papouškem

Anna Lorencová, foto Michal Stránský

Ráda bych vás představila členům Terezínské iniciativy, už ne pouze jako předsedu olomoucké obce, ale i jako předsedu Federace židovských obcí, a jestli dovolíte, tak to zkusíme. Začněte prosím těmi nejzákladnějšími otázkami, kdy, kde, komu jste se narodil a co dále pokračovalo.

Petr Papoušek na slavnostním shromáždění v Senátu Parlamentu v lednu letošního roku

Narodil jsem se 21. března v roce 1977 do asimilované židovské rodiny. Maminka je židovka, otec ne. Můj dědeček byl Ing. Miloš Dobrý, babička Zuzana Dobrá, rozená Beckmannová. Děda byl Pražák, narodil se v Praze v roce 1923 ve středostavovské rodině. Potkali se během šoa v Terezíně. Děda Miloš přijel prvním pražským transportem AK 1, a pracoval v Aufbaukomandu, babička přijela olomouckým transportem v roce 1942. Byla přidělena do domu, kde její tatínek dělal správce. S dědečkem se potkali a zamilovali do

konce života. Oba byli transportováni do Osvětimi, kde většina rodiny jak z pražského tak olomouckého transportu zahynula. Můj děda prošel selekcí, byl poslán do Schwarzhede, odkud šel pak pochodem smrti zpátky do Terezína, kam přišel začátkem května. Babička rovněž prošla selekcí a skončila v Bergen Belsenu na práci. Shodou náhod a štěstí prošla i její maminka, moje prababička, Truda Beckmannová. Ta prošla se skupinou dětí a připojila se k babičce a taky přežila. Její muž se vrátil a čekal ještě dva měsíce, protože babička byla velice nemocná, ležela v americké nemocnici a vrátila se až v září 1945. Babička se chtěla vrátit do Olomouce. Děda pak dostudoval, v roce 1949 se vzali a vrátili se do Olomouce. Moje maminka se narodila v roce 1955. Já jsem se narodil v roce 1977 a vyrůstal jsem v rodině, kde se, pokud vím, nikdy nemluvalo o židovství a neslavily se žádné židovské svátky. Ale o víkendu se celá rodina setkávala a jedli jsme společně. Pamatuji si na prababičku, která se narodila za habsburské monarchie, mluvila špatně německy a špatně česky, mluvila takovým zvláštním způsobem. Ale uměla číst hebrejsky. Četla z takové zvláštní knížky a jedla jiné věci než my. O židovství jsme moc nevěděli, dá se říct, že dědeček s babičkou nevykládali mojí mámě o tom, co prožili, spíš to vykládali mně. Pamatuji si, že jsem u nich v devadesátých letech sedával a poslouchal jejich příběhy. Zlom nastal až potom, co se v roce 1990 stal děda tajemníkem Židovské obce v Olomouci. (Dříve tam pracovat nechtěl, protože tam byli lidé... například tam byl ve vedení člověk, který kradl v Osvětimi ostatním chleba.) Já jsem byl v roce 1992 poslán se skupinou židovské mládeže z Čech na Pesach do Švýcarska. To byl pro mne první šok, když jsem byl ubytován v rodině, která dodržovala všechny židovské svátky a zvyky. Maminka mi tam nabalila chleba, řízek a podobně. Když pak dědeček pracoval na obci, chodívali jsme tam jako rodina. Po gymnáziu jsem začal studovat Vysokou školu ekonomickou a navštěvoval jsem nějaké židovské akce. Byl jsem v liberálním židovském táboře Kadima, a zúčastnil se dalších setkání. Rok jsem studoval v Jeruzalémě na vládní program, který organizoval Sichnut. Když jsem se vrátil, ukončil jsem univerzitu, ale ještě předtím jsem byl na Limmudu ve Velké Británii; to je vzdělávací program pro celou židovskou komunitu. Tam jsem potkal dívku, která mi nabídla studium ve Stockholmu ve Švédsku na Evropském institutu pro židovská studia - Paideia. Po státnicích jsem odjel na rok do Švédska, kde jsem absolvoval židovská studia, vrátil se a začal pracovat na Židovské obci jako sociální pracovník. Když byly v Olomouci na obci volby, dostal jsem nabídku, abych kandidoval, stal jsem se předsedou a začal jsem obec řídit. Zavedli jsme pravidelné šabatové akce, vybuodovala se kuchyň, rozrostl se sociální program, kulturní program atd. Když jsem se stal předsedou v Olomouci, byl jsem také zvolen do Rady Federace židovských obcí a následně do prezidia a začal jsem jezdit pravidelně do Prahy na zasedání prezidia, kde jsem působil osm let. V roce 2012 mi bylo nabídnuto, zda bych chtěl kandidovat na předsedu Federace. Vnímal jsem to jako poctu a kandidaturu jsem přijal. Jezdím do Prahy každý týden, většinou

na dva dny. Je to dost náročné; sedím na dvou židlích v Olomouci a ještě tady Praze, je toho hodně.

Jak se to dá stihnout?

Dá se to stihnout, ale je to opravdu náročné.

Co tomu říká rodina?

Máme dvě děti, Eliáše a Ester, a snažíme se to s manželkou zvládat; našťastí máme babičky a dědečky v Olomouci, bez nich by to bylo nereálné.

Máte nějaké představy o tom, co byste chtěl v Praze změnit?

Měl jsem představu, jak FŽO funguje, vždycky je možno věci změnit. Chtěl bych, aby Federace byla vstřícná v komunikaci, aby měla stabilní program směrem k podpoře aktivních komunit, chtěl bych, aby se každoročně pořádala setkání asi pro 150, 200 až 250 lidí, což už se dvakrát povedlo. Začal to Petr Gyori a pro příští rok už je naplánováno; budou to akce vzdělávací, kulturní, sportovní, mělo by to být cíleno především na rodiny s dětmi, do budoucna by to měla být akce stabilní, každoroční a aby to pořádala zejména Federace. A samozřejmě je důležité najít vždy nějaký kompromis, protože Federace se skládá z více hlasů a musí být nějaký kompromis, a aby tu byl někdo, kdo především věci spojuje a nerozděluje.

Uvědomila jsem si, že před časem se mluvilo také o tom, aby Obec zaujala i stanovisko k „romskému“ problému.

Já jsem vydal osobní stanovisko k tomuto problému. Bylo to „Slovo k Novému roku“, kde jsem vyjádřil svůj názor, že vzhledem k tomu, co jsme prožili, bychom neměli mlčet a každý z nás může i malým dílem přispět k odsouzení rasismu, který vidíme v posledních týdnech v ulicích našich měst. Teď se připravuje společné prohlášení církví, které iniciovala Federace Židovských obcí, mělo by to být prohlášení církví k tomuto problému a doufám, že i ostatní církve se připojí. Prohlášení by mělo být vydáno ještě před volbami, aby rezonovalo ve společnosti.

Vaše rodina sdílí vaše postoje?

Ano, my žijeme židovským životem, dodržujeme šabat a svátky. Děti ovšem nemohou chodit do židovské školy, protože ta je jenom v Praze. Teď vzniká nový program, který platí Lauderova nadace, je to vzdělávání v hebrejštině a židovské výchově speciálně pro děti mimo Prahu. Moje děti jsou do toho zapojeny. Je to přes internet.

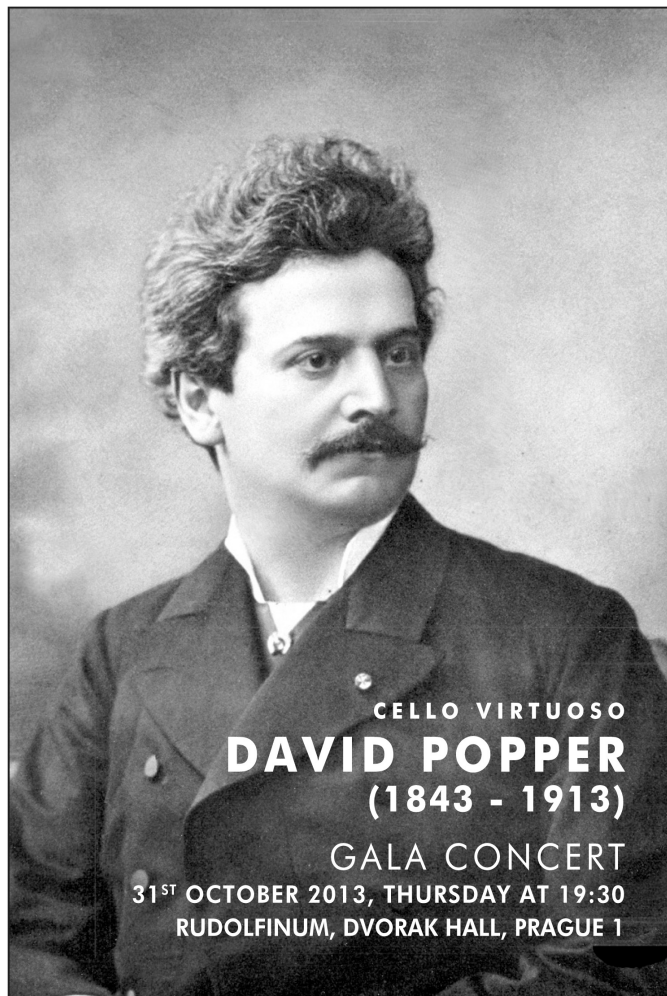
Jezdíte někdy do Izraele?

Jezdím pravidelně a rád, často i s rodinou. Teď poletím do Jeruzaléma na zasedání Světového židovského kongresu.

Já jsem skončila, chtěl byste ještě něco dodat?

Chtěl bych pozdravit všechny členy Tereziánské iniciativy, je to pro Federaci a pro všechny z nás důležitá organizace.

Velice Vám děkuji, dozvěděla jsem se spoustu věcí, které si určitě i ostatní členové TI rádi přečtou.

Under the auspices of the Embassy
of the State of Israel

GALA CONCERT

TO MARK THE JUBILEE
OF THE PRAGUE JEWISH CELLO VIRTUOSO
AND COMPOSER DAVID POPPER

DOMINIKA WEISS HOŠKOVÁ

CELLO

JIŘÍ HOŠEK, MARTIN HAVELÍK - CELLO

CHAMBER PHILHARMONIC ORCHESTRA
OF SOUTH BOHEMIA
HYNEK FARKAČ - CONDUCTOR

program:

David POPPER (1843 - 1913):
Requiem for Three Cellos and Orchestra Op. 66
Concerto for Cello and Orchestra No. 4 in B minor Op. 72
/ World premiere concert /
Hungarian Rhapsody Op. 68
Suite for Two Cellos, Op. 16
Fantasy on Little Russian Theme Op. 43
Concert Polonaise Op. 14

TICKETS: Trafika - Táboritská 26, Prague 3, tel: 734478438
tram 5,9,26 - Olšanské náměstí, Prague 3

Předprodej vstupenek na koncert: Antikvariát Judaica, Široká 37/7, 110 00 Praha 1 - Josefov

Dobrovolníkem v Památníku Terezín

Niklas Lämmel, dobrovolník ASF 2012-2013

Co tě vedlo k tomu přihlásit se na rok jako dobrovolník? Dříve to byla dobrá možnost vyhnout se povinné vojenské službě. Tento důvod už dnes ale odpadl. Proč ses pro to tedy rozhodl?

Pravda, povinná vojna už v Německu odpadla. Mohl jsem tedy po maturitě jít hned dál studovat, ale chtěl jsem jeden rok dělat něco jiného, učit se jinak než ve škole, dělat něco skutečného, užitečného pro mne i pro jiné.

Co jsi od toho dobrovolnického roku očekával?

Jednak jsem chtěl zkusit trochu se osamostatnit. Přirozeně jsem očekával, že nasbírám nějaké nové zkušenosti ze života v cizí zemi, že potkám nové lidi, že se seznámím s Českem, o němž, ač je to tak blízká sousedící země, jsem věděl velice málo. Že se trochu naučím česky, to taky může být užitečné znát nějakou slovanskou řeč. Ale nejvíc jsem očekával právě od práce v Památníku. Chtěl jsem využít příležitost se za ten rok něco dozvědět o tématech Terezína a holocaustu vůbec a především současně získat možnost vyprávět o tom i jiným mladým lidem, přimět je trochu k zamyšlení a tak snad i trošku přispět, aby se svět už jednou odnaučil vyčleňovat jedny lidi od ostatních.

Jak sis to tedy představoval?

Už si těžko vybavuji, jak jsem si vlastně pobyt v Česku konkrétně představoval. Víím ale přesně, že jsem se na ten rok velice těšil. Než jsem tu nastoupil, navštívil jsem v Terezíně své předchůdce, takže už jsem měl dobrou představu o tom, jaké to asi bude, práce i život tady.

Jak se rozhoduje, kde ten rok budeš, měl jsi možnost si vybrat, nebo jsi dostal konkrétní návrh, či tě sem prostě přidělili?

ASF (Aktion Sühnezeichen Friedensdienste) nabízí mnoho imponujících projektů v mnoha zemích. Přál jsem si pracovat v nějakém památníku. Zčásti proto, že jsem se chtěl dozvědět více o holocaustu, zčásti proto, že si myslím, že je velice důležité zachovat památku na minulost. Chtěl jsem něco opravdu aktivně vykonat, aby se nezapomínalo na to, co se stalo, aktivně pracovat proti silným tendencím v německé společnosti udělat za minulostí tlustou čáru. Chtěl jsem mít možnost oslovit mladé lidi, přiblížit jim tato témata, přimět je k zamyšlení. K zamyšlení nad minulostí, ale i nad dnešním životem a problémy nynější společnosti.

Niklas Lämmel provází německy mluvící skupiny Terezínem

Myslím si, že tato práce s minulostí je současně prací proti současnému revisionismu, revanšismu a neonacismu.

Bylo mi celkem jedno, v kterém památníku budu pracovat. Byl jsem si jist, že všude to bude rok, který mě něčím obohatí, že každé místo je něčím specificky zajímavé. Ale celkem jsem Terezín upřednostňoval, protože jsem slyšel, že tady mají dobrovolníci možnost pracovat velmi samostatně - a o to mi hodně šlo.

Nakolik to splnilo tvé představy a očekávání?

Se svou prací v Památníku Terezín jsem byl velmi spokojen. Jak jsem doufal, my dobrovolníci jsme dostali opravdu velmi samostatnou práci. Byli jsme plně zodpovědní za celou organizaci návštěv německých skupin. Na jedné straně jsme museli vyřizovat příslušné kancelářské záležitosti, ale vedli jsme samostatně i pedagogický program s mládeží. A to byl právě skvělý pocit, že nám, ještě mladým a nezkušeným, byla svěřena i tak zodpovědná práce. A mám dojem, že jsme mladé návštěvníky většinou tímto tématem skutečně oslovili. Možná to bylo i tím, že jsme mnohdy byli jen o trochu starší než účastníci, které jsme provázeli, a tak nás a naše vyprávění přijímali bezprostředněji, protože viděli, že nejsme žádní formální učitelé. Je to prima, když mnozí mladí nám pak kladou otázky, když cítím, že je téma zaujalo, že jsou pohnuti, že začínají přemýšlet. Kolikrát se tito žáci a žákyně dosud holocaustem málo nebo vůbec nezabývali a právě návštěva v Památníku je pro ně k tomu prvním impulsem.

Co ten rok přinesl tobě, co tě nejvíc zajímalo, co bylo nejhezčí?

Ten rok byl velice intenzivní. I mne samotného práce s tématem přiměla k hlubšímu zamyšlení. Často můj mozek nenacházel klid, protože jím neustále prolétaly otázky, na které vlastně neexistují odpovědi a jen vrtají

v hlavě. Přemýšlel jsem hodně i o vlastním životě, o vlastním jednání, o problémech současné společnosti. Bylo to náročné, ale i přínosné.

Jinak jsem se naučil i mnoho praktických věcí: zejména pedagogické práci s mládeží, ale i práci kancelářské.

Bylo dost hezkých zážitků: třeba vidět, že si mladí účastníci z návštěvy Terezína něco v sobě odnášejí. Velice na mne zapůsobila také četná setkání s pamětníky, vnímat jejich sílu, kolik statečnosti a pozitivní energie v sobě mají, přes to všechno, co prožili.

Jeden úplně zvláštní zážitek pro mne byl, když jsem na staré pevnostní bráně v Terezíně objevil vyryté jméno jednoho vězně ghetta. Vydal jsem se po stopách tohoto jména, dozvídal se více a více o člověku, který se za tímto jménem skrýval. Teď jsem získal dokonce kontakt s jeho vnučkou, která žije v Anglii. Bylo to velmi zvláštní a inspirující poznávat osud tohoto muže a potěšilo mne, jak důležité byly mé informace pro jeho vnučku. Podrobněji jsem to popsal ve svém blogu:

<http://niklasintschechien.blogspot.de/2012/11/08/fluesternde-steine/>

(Přinášíme v překladu samostatně pod titulkem Šeptající kameny na 11. straně – pozn. redakce.)

Jak ses cítil v cizí zemi?

O dobrovolnicích v Terezíně určitě platí, že zde člověka velice pěkně přijmou a uvádějí do praxe. Je tady pár lidí kolem Památníku, kteří mluví anglicky nebo německy a tak v těch začátcích ohromně pomohou. Přesto bylo dost napínavé přijít do nového místa bez znalosti řeči. Zpočátku nastaly leckdy obtížné momenty, když jsem nerozuměl nebo nedokázal nic říci. Dodnes je to pro mne těžké, třeba v hospodě, chci-li mluvit s novými lidmi a snažím se povědět něco česky.

Zajímavé bylo trochu poznat Česko, lidi, dějiny, tradice, kulturu. Poznal jsem i hodně hodných lidí a příjemný poznatek byl, že mne tu téměř vždy a všude přijímali velmi mile. Jen zřídka jsem se setkal s odmítavým postojem.

Bylo lepší, že jste tu byli ve dvou?

To je také na Terezíně dobrou zvláštností, že tu pracují vždy dobrovolníci dva, jeden německý a jeden rakouský. Také jsme spolu bydleli, a tak jsme spolu trávili hodně času, dobře jsme si rozuměli a bavili se spolu. I v práci je to snazší ve dvou.

Udělalí jsme stejné zkušenosti, kladli si stejné otázky, diskutovali spolu o holocaustu, o významu práce v památnících, a tak jsme pronikli do problému hlouběji a navzájem si pomohli se s leccím vyrovnat. Jedinou nevýhodou bylo, že jsme se s Jakobem ve volném čase bavili hodně spolu, tedy německy, a tím pádem se naučili i méně česky. Zato jsem tu získal opravdu dobrého přítele, s nímž bych i nadále rád zůstal ve spojení.

Jistě tu byly i nějaké záporné jevy nebo zážitky. Co bylo nejtěžší?

Pochopitelně není snadné se celý rok neustále zabývat tak smutným tématem. Bylo to náročné, hlava mnohdy nenacházela klid, ale i to byla cenná životní zkušenost.

Mrzelo mne často, že jsem se nedokázal naučit víc česky, to bylo opravdu těžké, a tak jsem se nemohl spřátelit s více novými lidmi.

Z celé činnosti v Památníku mám vlastně jen jeden nepříjemný zážitek: Jeden vedoucí skupiny zřejmě nebyl s naší prací spokojen a tak nás velmi nepřátelsky zkritizoval a dokonce nám i nadával. To bylo velice nemilé, protože jsem se opravdu snažil pracovat jak nejlíp jsem uměl! Ale nakonec se vysvětlilo i tohle.

Vcelku jsem viděl, že většina mladých opravdu začala trochu přemýšlet. Samozřejmě je to jen malý kamínek ke stavbě společnosti bez vyčleňování různých skupin lidí. Ale jak reagují, jak potom ve společnosti jednají, to záleží ještě na mnoha jiných faktorech a tak je trochu frustrující si uvědomit, že člověk tu může ovlivnit mnohem méně, než by si přál. Ale snad i to je důležité vědět.

Připadá ti jeden rok příliš dlouhý, příliš krátký, nebo je to přesně to pravé? Dříve to totiž bylo déle.

To je dobrá otázka. Myslím, že rok stačí na to zapracovat se dobře do tematiky, poznat zemi, navázat přátelství. Ale mám pocit, že teprve poslední měsíce byly ty nejlepší, už se v práci vyznám, a navíc mohu se svými novými známými leccos hezkého podnikat. Kratší než rok by to určitě být nemělo. Docela si dovedu naopak představit, že bych tu zůstal déle. Ale to už se do práce hlásí noví dobrovolníci.

Jistě ses v tom roce také něco naučil. Ovlivnilo to nějak tvůj světový názor, můžeš z toho něco využít ve svém dalším životě, když ano, co?

Ten rok byl opravdu velice intenzivní rok života a vezmu si toho s sebou hodně. Hlavně zkušenost naučit se zabývat něčím opravdově, do hloubky, soustředěně, zamýšlet se. Asi jsem se stal přemýšlivějším a asi také budu k různým otázkám přistupovat méně povrchně a lépe rozlišovat jejich význam.

Tak ti do toho dalšího života přeji hodně radosti a úspěchu.

S Niklasem Lämmelem hovořila Michaela Vidláková

Publicistka a spisovatelka Alena Wagnerová

Konference pro učitele Pomoc v době bezpráví - Ostrava 12. září 2013

Tereza Štěpková, ředitelka ITI, foto V. Grondelová

Jak vypadala pomoc perzekvovaným a pronásledovaným v době druhé světové války? Je možné srovnávat velikost poskytnuté pomoci s pouhým gestem, které však v době strachu a státem řízeného bezpráví může dodat pronásledovanému potřebnou sílu k přežití?

Na tyto i mnohé další otázky hledali odpovědi účastníci konference, která se v rámci vzdělávacího projektu **NAŠI NEBO CIZÍ? Židé v českém 20. století** – společného projektu Židovského muzea v Praze a Institutu Tereziánské iniciativy - konala ve čtvrtek 12. září 2013 v Ostravském muzeu. Úvodem přednášela publicistka a spisovatelka Alena Wagnerová, která žije od roku 1969 v Německu. Publikovala řadu prací a knih, ve kterých se zabývala historií rodiny Franze Kafky, ale zejména česko-německými vztahy v oblasti Sudet. Svou pozornost také věnovala významným postavám naší předválečné a válečné historie – Mileně Jesenské – novinářce a bojovnici za

lidská práva – a Olze Fierzové – pedagogce a spolupracovnici Přemysla Pittera. Právě osudy těchto dvou žen ve spojení s jejich nasazením pro záchranu a pomoc nespravedlivě stíhaným se ve své přednášce na konferenci zabývala. Jak uvedla na úvod, každá z těchto žen byla povahově zcela jiná: Jesenská živelná a emocionální, Fierzová systematická a disciplinovaná. Obě však nezištně pomáhaly obětem bezpráví, jak nejlépe dovedly.

Na přednášku navázala projekce dokumentárního filmu **Milujte svého**

nepřítele, ve kterém režisér Tomáš Škrdlant přibližuje Pitterovu práci na záchraně židovských i německých dětí před a po druhé světové válce. Ve filmu jsou zachyceny autentické vzpomínky a dokumenty také Olgy Fierzové.

V druhé části programu měli účastníci možnost debatovat s pamětníky holocaustu o tématu reakce většinové společnosti na utlačování Židů během holocaustu. Naše pozvání přijala paní Zuzana Skácelová, která byla vězněna společně s rodiči a sestrou nejprve ve slovenském táboře Vyhne a po jeho osvobození slovenskými partyzány se ukrývala na jižním Slovensku. Pro sedláka, který čtyřčlenné rodině poskytl útočiště a pomohl s vybudováním úkrytu v lese, následně vyjednala certifikát Spravedlivý mezi národy. Spolu s paní Skácelovou se besedy zúčastnil pan Luděk Eliáš, který své vzpomínky na léta věznění v koncentračních táborech doplnil svým nezaměnitelným nadhledem a šarmem.

Celou konferenci a zejména diskusi moderoval novinář a historik Petr Brod. Přítomno bylo 45 účastníků, nejčastěji z řad pedagogů základních a středních škol z Ostravy, ale také další zájemci o dané téma.

Díky spolupráci s panem Michalem Salomonovičem a Městským výborem ČSBS v Ostravě a také Ostravským muzeem se podařilo uspořádat velice úspěšnou akci.

Celou konferenci moderoval Petr Brod

Povídání s Mgr. Františkem Tichým, ředitelem Gymnázia Přírodní škola

Michaela Vidláková, foto Matouš Bičák

Už se známe pár let, četla jsem vaše knížky, zaujala mě vaše činnost a obdivuji, co všechno se svými studenty děláte a na co všechno si najdete čas. Až dosud jste se ptali a nechali vyprávět vy mne, teď si role obrátíme.

A pár otázek bych ráda položila já vám. Takže ze začátku aspoň trochu něco o vašich rodičích, čím byli, nakolik toto prostředí ovlivnilo vaše myšlení?

Narodil jsem se v roce 1969, moje maminka se dozvěděla, že mne čeká téměř současně se zprávou o okupaci naší země „spřátelenými armádami“. Jak už to bývá, dobrá zpráva provázená tou špatnou. Rodiče byli oba stavaři. Maminka si přála být architektkou, ale to bylo vyhrazeno jen těm „dobře zapsaným“, k nimž naše rodina určitě nepatřila. I když sám jsem ta nejdramatičtější léta 20. století nezažil, obě světové války si v naší rodině vybraly svou daň. Matčin dědeček byl těžce zraněn v první světové válce a na následky svého zranění i zemřel, ve druhé světové válce Němci popravili pro ilegální činnost mamčin strýce, Josefa Jana Kratochvíla, který byl vždy hlavní oporou rodiny.

Ano, o tom jsem se dočetla ve vámi vydané knížce Dopisy z dále, kde o něm velice pěkně píšete. Jsou to jeho legální dopisy i motáky z vězení, plné krásných myšlenek a lidské statečnosti. I on byl pedagog - a tak asi se stal i vaším vzorem člověka a pedagoga, ne?

Jako vzor jistě také, ale já jsem sám od sebe vždy tíhl k práci s dětmi, už na střední škole od svých 16 let jsem se snažil pod „deštníkem“ Pionýra vést oddíl dětí, ale v duchu trochu jiném, než vyžadovala komunistická ideologie. Mé dětství i rané mládí probíhalo v tom období bezbřehého bahna beznaděje, kdy to vypadalo, že z toho není a nebude cesty ven. Snažil jsem se proto dětem svého oddílu dát aspoň chvilky trochu jiného ovzduší. Zaměřili jsme se hlavně na ochranu přírody - to je téma, která mě zajímá dodnes. Chtěl jsem se stát učitelem, proto jsem potom studoval na Přírodovědecké fakultě Karlovy univerzity v Praze, obor biologie a chemie, vědomě již se zaměřením pedagogickým. Studia jsem dokončil v r. 1992 a už v diplomové práci jsem se zabýval alternativním pedagogickým systémem.

A začal jste hned kantořit?

Ano, nastoupil jsem na jedné pražské základní škole, plný ideálů a představ o moderním způsobu vyučování. Jenže to se nelíbilo zastaralému vedení školy, Podnítil jsem totiž žáky, aby si zvolili samosprávu, psali svůj časopis, kde se občas objevily i poznámky dosti kritické, to narazilo na odpor, že prý poštvám žáky, nebo jsme chodili na výlety - ač v sobotu, mimo školní vyučování, přesto jsem za to

František Tichý, ředitel Přírodní školy

dostal důtku, a tak jsem byl velice brzy „odejit“. Nastoupil jsem pak na jiné škole, dostal jsem přidělenou 3. třídu ZŠ.

To se vám asi moc nelíbilo, přece jen jste měl odbornou aprobaci...

Ale docela líbilo. Vyučoval jsem všechny předměty, to byla také dobrá zkušenost. Nicméně viděl jsem, že ve školách stále přetrvávají staré metody a tak jsem začal přemýšlet, co by se dalo udělat a rozhodl se založit školu vlastní. Tak vzniklo dnešní Přírodní gymnázium.

Když jste s tím začínal, to jste byl ještě hodně mladý, 24 let, ani jste moc dlouho nevyučoval, natož pak, že byste už byl ředitelem na běžné škole, byla to docela odvaha, ne?

První ročník byl školní rok 1993/94, začínali jsme v malé vile ve Strašnicích, pronajaté od Umělecké školy pouze na dopoledne, no, začátky byly velmi primitivní a plné improvizací. Ale já měl obrovský elán a ještě větší motivaci a věřil jsem, že to půjde. A šlo to! Zčásti možná i proto, že mnoho dětí z první studentské party jsem již dříve vychovával na táborech a v oddíle, takže jsme vlastně pokračovali ve společné cestě.

**Odhalení pamětní desky na nádraží v Bohušovicích
(viz TI č. 58 z února 2012)**

Nesmírně obdivuji, jak jste to dokázal rozjet, zejména při známé byrokratičnosti školských úřadů. Přečetla jsem si vaši knížku „Přírodní škola, cesta jako cíl“ a lituji, že jsem do takové školy nechodila. Ale kdybychom si měli povídat o celé historii školy a o všech školních činnostech, o možnostech, které studenti mají, to by už nestačily stránky časopisu. Vidím jen, jak vás studenti mají rádi. A nedivím se jim, když pozorují, jak s nimi jednáte, jak se jim věnujete, co s nimi podnikáte. Mě ale teď nejvíc pálí na jazyku otázka, co vás vlastně přivedlo k zájmu o Terezín a o holocaust? Povídejte!

V mém mládí, za komunistů, se o holocaustu příliš nemluvalo. Pokud padlo jméno Terezín, tak byla řeč jen o komunistech bojujících proti nacismu a vězněných na Malé pevnosti. Když mi bylo necelých 20 let, ještě před převratem se mi dostala do ruky knížka o Januszi Korczakovi. Ta byla vlastně pro mne velice rozhodující. Jednak mi ukázala člověka plně oddaného výchově svěřených dětí, který používal obdivuhodně moderní výchovné postupy. Vedl je k samostatnosti, k rozvoji osobnosti, ale zároveň k zodpovědnosti za druhé, k vzájemné pomoci a solidaritě. Pochopil jsem, že škola má nejen přinášet vědomosti, ale hlavně vychovávat. A obdivoval jsem jeho oddanost dětem, které nechtěl opustit ani v okamžiku, kdy si tím mohl zachránit život, a raději je doprovodil na smrt, než aby je zradil a ponechal je jít na této poslední cestě samotné. Víte, já vždycky měl soucit s lidmi, kteří nespravedlivě trpí, a nevinné dětské oběti jsou pro mne vždy to nejhorší. A tady jsem se setkal právě s tím a také s nezměrným utrpením a smrtí za holocaustu.

Začal jsem ve škole podle Korczakova vzoru vědomě používat a rozvíjet podobné výchovné postupy a principy, které i mně byly nejbližší. Když jsem pak navštívil Terezín

a poznal život a tvorbu na chlapeckém domově 1, jako bych se opět setkal s Korczakovými metodami, tolik mi ho připomínal Eisingerův způsob vedení chlapeckého domova. Eisinger byl sice komunist, ale nebyl to ten slepý krutý bolševismus, navazovalo to na Republiku ŠKID z doby počátků revoluce - to jsem si pak také přečetl tuto knížku. Obdivoval jsem, jak se ti kluci v nenormálních poměrech ghetta snažili žít jako normální kluci, dělali nepořádek, zlobili, ale jak také dovedli vést samosprávu a psát ten obdivuhodný časopis Vedem. Přečetl jsem knihu „Je mojí vlastní hradba ghett?“, sestavenou paní Křížkovou. A jako by se to najednou všechno pospojovalo, kluci všech epoch a generací. Tenkrát jsem poznal prvního z pamětníků, Martina Glase. Byl mi velmi blízký, jenže než jsem se s ním stačil více skamarádít, zemřel. Pro mne to byla přímo osobní ztráta a zároveň výzva ke spěchu. Ale poznával jsem postupně další pamětníky: Jiřího Bradyho, Martu Kottovou, Pavla Wernera, Tomana Broda, který nám později velice pomáhal, poznal jsem Tommyho Karase, který si s našimi soutěžícími znovu po 70 letech zahrál v Terezíně fotbal, a další, mezi jinými i vás, každý má svůj příběh - a tehdy mě to chytlo úplně.

Jak jste ale pro to získal své žáky?

Zahájil jsem, už je tomu několik let, ve škole projekt, vždy jednou týdně jsme se věnovali jednotlivým fázím nacistické perzekuce:

1. situace před válkou,
2. protektorát, začátky odboje, (aby si to představili, pouštěl jsem třeba sirénu a do minuty museli být ve sklepě a to nečekaně i několikrát za sebou),
3. pronásledování Židů, věznění odbojářů,
4. Terezín (tehdy např. žáci nastudovali Brundibára), kam s námi jela Marta Kottová a svým vyprávěním nás úplně uchvátila a podnítila k pokračování,
5. Osvětim, vyvrcholení hrůz holocaustu.

Tehdy byla ta třída, kde jsou dnes oktáváni Matouš a Filip, teprve v kvartě. Někteří toho po čase nechali, jiné to zaujalo a myslím, že jim to i hodně přineslo a leccos se naučili i pro budoucí profese.

Co všechno jste za ta léta - myslím jen v tomto směru - udělali? (Vím, že kromě Terezína a okupace máte plno jiných aktivit.)

**František Tichý hraje a zpívá se studenty
Terezínskou hymnu**

Vydali jsme knížku o mém strýci, o níž jsme již mluvili, vydali jsme knížku terezínských veršů 15letého Hanuše Hachenburga, založili webové stránky (www.vedem-terezin.cz a www.terezinskastafeta.cz), velká práce byla zavést na web časopis Vedem, pak i Kamaráda, naučili jsme se písně, ať už přímo terezínské - jednu z nich nás naučil Jiří Brady, od nějž jsme se také mnoho dozvěděli o chlapeckém domově - nebo třeba tehdy oblíbené z Osvobozeného divadla, položili jsme pamětní dlaždice (Stolperstein) za Hanuše Hachenburga a Petra Ginze, tady nám patronkou byla jeho sestra Eva Ginzová - Pressburgerová. Natočili jsme na DVD vyprávění některých pamětníků s tím, že by to šlo použít pro školy, které nemají možnost setkat se přímo s pamětníkem. Připravili jsme výstavu „Vedem“, která po Praze, Brně a Čelákovcích poputuje snad ještě po dalších místech.

Dalším úspěchem bylo vytvoření a umístění pamětní tabule na nádraží v Bohušovicích, kde končily nebo kudy projížděly vlaky do a z Terezína. To byl váš nápad a my se styděli, že to nikoho z nás ještě nenapadlo. Velmi náročnou částí těchto vašich aktivit byla také tři kola soutěže s názvem „Převzmete terezínskou štafetu“. Proč jste se do toho pustili?

Chtěli jsme, aby se tématem zabývali nejen studenti naší školy, ale i žáci dalších škol, a tak jsme po internetu vypsalí soutěž. První kolo bylo věnováno Petrovi Ginzovi ještě před deportací: to šlo o to přečíst a seznámit se s faktografií a zodpovědět pak písemně otázky na ověření znalostí. Druhé kolo bylo věnováno časopisu Vedem, úkolem soutěžících týmů bylo napsat podobný časopis, poslat v něm terezínským klukům nějaké poselství. Třetí kolo bylo na přípravu nejnáročnější, sezvali jsme účastníky na pražské nádraží a odjeli do Bohušovic, potmě s hořícími petrolejkami došli do Terezína, a tam rozdělili úlohy, které měly nějakým způsobem přiblížit některé aspekty života v ghettu. Bylo to

něco jako bojové hry a soutěžící to nejen zaujalo, ale také velmi stmelilo. Samozřejmě nelze život v ghettu imitovat v době, kdy lidé jsou svobodní, netrpí nedostatkem jídla a hygieny, nežijí ve strachu o život, ale přece jen to účastníky přivede k zamyšlení a k tomu, aby si uměli vážit právě toho, že už to takové není. Každé kolo bylo zakončeno slavnostním vyhlášením vítězů. Měli jsme radost z nečekaně velkého zájmu.

Jistě by se všechny tyto počiny nemohly realizovat bez pomoci někoho dalšího. Můžete uvést nějaké příklady?

Kromě našich kluků a děvčat i jejich rodičů – např. desku v Bohušovicích navrhl a financoval jeden z otců, architekt - jsme velice vděční za vstřícnost Památníku Terezín, za ohromnou pomoc Zuzaně Pavlovské z Židovského muzea, také Dr. Pavlátovi, samozřejmě pamětníkům a Terezínské iniciativě za pomoc i morální podporu, paní Křížkové, Českým drahám, které nám umožnily zdarma jízdu do Bohušovic, a dalším pomocníkům a sponzorům.

Co bude, až ta vaše osvědčená parta odmaturuje?

Máme už zase studenty nižších tříd, kteří jsou do této činnosti zapojeni a vrhají se do ní s chutí, tak jsem přesvědčen, že se o budoucnost projektu nemusím bát. Už zas tu jsou nové nápady, chystáme další setkání účastníků soutěže a jejich kamarádů v Terezíně, na 24. listopadu 2013 připravujeme opět v Městské knihovně představení dalšího pokračování našeho projektu, včetně hlavních výstupů - DVD, knížka atd. Rádi bychom tam také pozvali všechny známé i neznámé pamětníky, rodiče, děti, prostě udělat hezký nedělní podvečer, kde se budou moci lidé navzájem setkat i poznat. A pak, v časopisu Vedem je ještě plno materiálu ke studiu a nechci to zakříknout, třeba se podaří vydat i připravenou knížku o Petrovi Ginzovi. A hledáme nějaké nové formy - myslím, že je ještě dost co dělat.

Výzva ke spolupráci na výzkumu a dokumentaci historie Terezínské iniciativy a Institutu Terezínské iniciativy

Tereza Štěpková, ředitelka ITI

Začátkem příštího roku vstoupí Institut, původně Nadace Terezínské iniciativy, do druhé dvacítky své existence. Je to pro nás významná událost, kterou hodláme spojit také se zmapováním historie obou vzájemně propojených institucí – Terezínské iniciativy a Institutu.

Jako první krok jsme digitalizovali archivní čísla časopisu Terezínská iniciativa a ve formátu PDF je umístíme na náš nový společný web www.terezinstudies.cz. Jednáme také se studenty, kteří by v rámci svých diplomových nebo jiných vysokoškolských prací prozkoumali a naskenovali stávající archivy obou institucí.

Rádi bychom v této souvislosti oslovili také vás, členy Terezínské iniciativy:

pokud můžete jakkoli přispět k záměru zdokumentovat a vyprávět o vzniku a dalším působení obou našich organizací, prosím, kontaktujte nás na emailu: tereza.stepkova@terezinstudies.cz nebo na telefonním čísle: +420 222 317 013. Hledáme fotografie, archivní dokumenty – dopisy, rukopisy, informační materiály týkající se TI a ITI.

Prosím, podělte se s námi o vaše cenné vzpomínky a materiály!

Výzva - aneb: Kdo byl tehdy před 50 lety u toho?

Michal Lax

Příštím rokem tomu bude 50 let ode dne, kdy v roce 1964 Dr. Richard Feder přivedl skupinu židovské mládeže na návštěvu Terezína. Život je od té doby zavál do všech stran. A tak padl návrh, že by se opět po tak dlouhé době mohla tato „mládež + 50“ v příštím roce v Terezíně sejít, zamyslet se a zavzpomínat.

Náš časopis je sice spíše zaměřen na starší generaci, ale třeba se tato zpráva dostane i k těm, jichž se má tato akce týkat. Zatím je myšlenka na její uspořádání teprve v zárodku, není dokonce určen ani termín, ale bylo by dobře, kdyby se tehdejší účastníci alespoň ozvali, spojili, dohodli, přišli s případnými návrhy. Ozvat se mohou na mailové adresy: misa_lax@hotmail.com nebo youdell_judith@yahoo.co.uk.

Michal Lax vzpomíná na tehdejší návštěvu Terezína a současně ukazuje, jak nelehký úkol nesli za minulého režimu duchovní a funkcionáři židovských obcí, pokud zde chtěli uchovat židovský život. Ne všichni to totiž chápou a tehdejší funkcionáře a duchovní považují často za spolupracovníky Stb. Neuvědomují si, jak museli tancovat mezi střepy, aby obce a náboženství mohlo pokračovat a mládež nezapomněla, kde jsou její kořeny.

☆☆☆

Blíží se 50 let od naší první návštěvy Terezína v roce 1964 a hlavou probíhají vzpomínky. Přiznávám, že už poněkud zamlžené.

Psal se rok 1964, ledy totalitního režimu počaly tát. Ještě jsme budovali světlé zítřky, ale v politbyru se to začalo mlátit. Barák byl prohlášen za zrádce a Novotný sliboval maso. V rádiu se zpívaly šlágry ze Západu. Česká Brenda Lee, Yvonne Přenosilová, ronila slzy (kdo by neznal píseň „Roň slzy“). V kinech *letě-*

ly Kdyby tisíc klarinetů, doba byla relativně optimistická, relativně.

Židovská komunita v ČSSR, mini židovská komunita, měla v čele rabína dr. Richarda Federa. Tento zkušený duchovní vůdce byl již od roku 1962 vrchním rabínem českých zemí a od poloviny padesátých let vedl malinkatou židovskou obec v Brně. Tam jsem vyrůstal.

Dnes to bude znít podivně, ale být rabínem v ateistickém a anti-religiózním Československu nebylo tak snadné. Dennodenní šikanování, konstantní obviňování ze zrady, ze sionismu, což bylo snad ještě horší než zrada, bylo na denním pořádku rabína Federa. Pro nás, děti, to byl pan doktor, ke kterému nás - hrstku dětí židovských rodičů v Brně, posílali na náboženství v 50tých letech minulého století. Někteří z nás slavili i Bar Micva, skoro tajně. I já, v roce 1961.

Pan doktor byl i naším *seismografem*. On tušil, kdy nastala ta správná doba a se svými spolupracovníky v Praze dostal od orgánů, bůhví kterých, povolení vzít židovskou mládež do Terezína. Byl rok 1964, čili skoro 20 let po válce, a většina z nás byla v Terezíně poprvé. Slovo šoa jsme neslyšeli. Každý z nás znal rodinnou tragédii za války, každý věděl, že Židé byli vražděni Hitlerovci, Terezín byl koncentrační tábor, o židovské katastrofě se teprve začínalo psát. Pan doktor ztratil celou svou rodinu během šoa - ženu, děti, vnoučata. Sám se zachránil a přežil Terezín. V roce 1964 se angažoval za přiblížení šoa nám, jeho poválečným dětem. Jistě ne k vysoké spokojenosti *vrchnosti*. Tak jsme přijeli vlakem přes Prahu, tam se k nám připojili pražští židovští mladíci a mladice, do Terezína. Nepamatuji si přesně, kdy to bylo, ale vzpomínám, že bylo pochmurno. Snad to byla ta nálada všech. Vzali nás na Malou pevnost, ukazovali nám, kde věznili antifašistické odbojáře. Jak je mučili, popravovali. Vše bylo šeré, pochmurné. O ghettu se nemluvalo.

A my tam byli kvůli ghettu. Nakonec jsme se zúčastnili tryzny na hřbitově a vybavili si souvislosti o šoa, o našem židovství, o naší tradici a národní hrdosti. Díky panu doktorovi, který nám sloužil jako maják v bouřlivých vodách totalitarismu, jsme uctili 20 let po válce své předky. S hrdostí a úctou chceme po 50 letech věnovat vzpomínku a vzdát čest panu doktorovi Richardu Federovi, jehož dětmi jsme měli čest být v dobách *temna*.

Motýlí okno

(převzato a zkráceno z *Shalom Update, the quarterly newsletter of Hebrew Christian Fellowship, léto 2008*)

Vyobrazené okno s názvem Motýlí okno tvoří střed stropu Památníku dětí v Muzeu „Bojovníků ghatt“, což bylo světově první muzeum holocaustu otevřené již v r. 1949. Muzeum leží mezi Naharií a Akkem, severně od Haify, blízko pobřežní magistrály na pozemku kibucu založeného přistěhovalci, kteří přežili v Evropě holocaust, zejména bývalými účastníky odboje v ghettech. To okno je jedním ze 17 obdobných oken, jež vytvořil Roman Halter, který jako 12letý přežil holocaust v Polsku jako jediný ze sourozenců, bratranců a kamarádů.

Motivy oken vycházejí z literární a výtvarné tvorby terezínských dětí, z nichž většina zahynula. Vyobrazené okno je inspirováno známou básní „Poslední motýl“ od Pavla Friedmana, jednoho z nich. Tématem básně je kontrast mezi svobodou a vlastním uvězněním a právě to je i zobrazeno na mozaice z barevných skel. Motýla je sice vidět skrze mříž, ale pestré barvy zářící v procházejícím slunci

promítají na podlahu památníku ducha optimismu a naděje.

Reprodukce dalších oken a další informace viz: www.gfh.org.il

*Vybrala a přeložila
Michaela Vidláková*

Šeptající kameny

*Niklas Lämmel, dobrovolník
ASF v Památníku Terezín,
přeložila Michaela Vidláková*

Zvláštní místo. Ve vzduchu je stále cítit pach hořícího uhlí - ostrý, nasládlý, ale ne tak docela nepříjemný - který se vine kolem starých domů a kasárenských budov. Kromě hlavní ulice všude drobní se omítka, jako znamení beznaděje. Malé městečko na severozápadě Čech, obklíčené hradbou pevnostních zdí - Terezín. V letech 1941-1945 Ghetto Theresienstadt.

„Kde tedy bylo vlastně to ghetto,“ ptají se často návštěvníci tohoto místa dnes. Plné obchodů, hlučících školních dětí, s poklidným půvabem malých českých městeček, člověku přijde zatěžko si představit, jaké zločiny se tu před 70 lety odehrávaly. Život se tu zdá být jaksi příliš normální.

Obehnané nepřekročitelnými hradbami celé toto město bylo tenkrát jedním velikým vězením. Veliké vězení jako malé ozubené kolečko v soukolí holocaustu. Sběrný tábor, shromažďující židovské obyvatelstvo před cestou do vyhlazovacích táborů dále na východ. Ale také tábor plný smrti, kde lidé umírali, utrápeni hladem, nemocemi, nedostatkem místa a naděje. Smutnou proslulost získal Terezín také svou rolí propagační, kdy měl

zastřít skutečný program nacistů na vyhlazení evropského židovstva.

Ale i když si to návštěvníci často nedokáží představit, každý jednotlivý dům, každé zákoutí tohoto města skrývá nějaký příběh. A když má člověk štěstí, vyprávějí mu tato místa více než knihy či filmy dokáží zpodobnit. Protože lidé, kteří zde byli tehdy nuceni žít, mnohdy zanechali své stopy. Mnohé jsou již světoznámé: dětské kresby, hudební skladby, básně... Ale některé stopy jako by se skrývaly. Jako by dřímaly, sotva viditelné vrypy do starých pevnostních vrat – mosty do minulosti. Vrypy do měkkého pískovce, které zde vězňové zanechali. Můj pohled bloudí po sedmiramenném svícnu, chvále na pardubický perník, po transportních číslech, jménech, karikaturách. A přesto, že jen slabé zářezy tvoří písmenka jednoho jména, přesto zřetelně vyvstává z kamenného zdiva jméno „Wilhelm Waltuch“. Teď mě toto místo pevně uchopilo. Zdá se mi, že se mě ptá: „Kdo to byl, ten Wilhelm Waltuch? Co dělal na tomhle místě? Byl to on, kdo tu vyryl své jméno?“

Vracím se do kanceláře a tam mi to jméno poví více o jeho nositeli. O Wilhelmovi Waltuchovi, narozeném 1889, který byl kdysi občanem Vídně. Když byl přivezen transportem do Terezína, tehdy už pro nacisty nebyl člověkem, ale číslem IV/13/18. A potom jméno vypráví ještě o smutné jistotě, že byl předposledním transportem v říjnu 1944 z Terezína deportován do Auschwitzu. Jméno. Příběh o jednom člověku, který dotrpěl v plynové komoře.

Mezi mnou a jím najednou vzniká jakási spojení. Snažím se představit si,

jaký asi byl, jak asi vypadal, kde pracoval, čím byl. A ptám se, proč asi na tomto kameni zanechal své jméno. Představuji si ho, jak v roce 1944 krátce před svou deportací vrývá své jméno do zdi. Má v sobě strach před odjezdem „na východ“ a před tušením smrti. Možná také strach, že bude zcela zapomenut. A pocit, že své jméno zde zanechává, aby je jednou, později, někdo našel. Abych ho právě já našel? Hledám o něm další informace. Pomáhá mi jedna vídeňská iniciativa - a kameny hovoří dále. O Wilhelmovi, úctyhodném vídeňském občanovi, řediteli největšího kina v 17. vídeňském okrese, který byl pravděpodobně také spisovatel. Jehož kino bylo „arizováno“. Jenž byl se svou ženou posláze ubytován v židovském hromadném bytě a odtud deportován. Jehož dcery měly štěstí, že včas uprchly do Velké Británie, jehož syn ale byl podle rozsudku vídeňského zemského soudu popraven gilotinou. Z jeho někdejšího domu je dnes hotel. To byl člověk jménem Wilhelm Waltuch, který byl nacisty zavražděn v Auschwitzu.

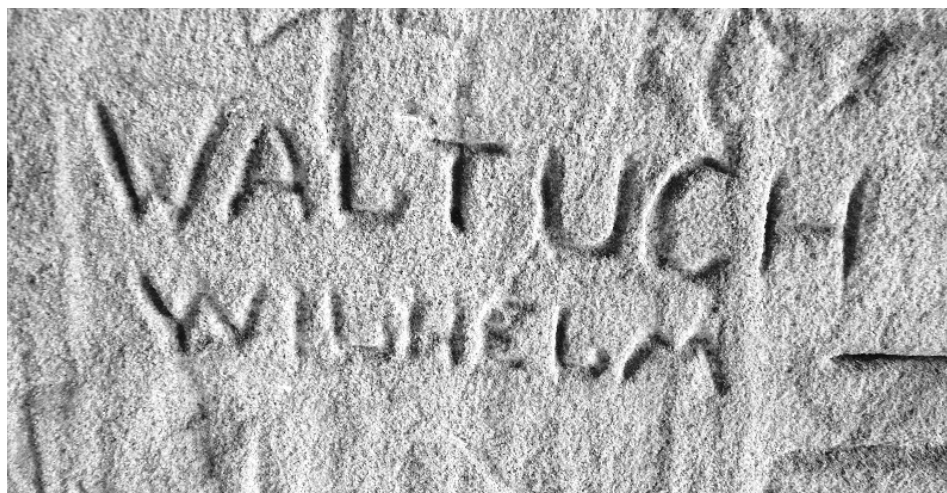
Někdy mívám pocit, že jsem v Terezíně už otupěl. Když stojím před skupinou a už téměř automaticky vyprávím o nepředstavitelných počtech mrtvých, najednou se mi udělá nevolno. Vždyť já to vyslovuji téměř mechanicky, zatímco za každým jednotlivým z těchto čísel se skrývá osud jednoho člověka, který si zaslouží více než být jen jedním z počtu mnohých obětí.

Wilhelm Waltuch mi právě toto vždy znovu připomíná. Ukazuje mi, co by dnešní vzpomínky měly přinášet: vzpomínat na lidi a ne na data a počty. A tak Wilhelm Waltuch vnáší lidskost do mé práce.

Článek vyšel jako blog na internetu a objevila se i nečekaná reakce:

Ahoj Niklasi!

Ve Velké Británii mám kamarádku, která je vnučkou Wilhelma Waltucha a moc se těšila z vyfotografovaného obrázku. Má jen málo informací o své rodině v Rakousku. Moc ti děkujeme za fotku a za tvůj blog. Phil Lines

Petr byl kavalír

Ing. Jaroslav Kraus,
místopředseda Terezínské iniciativy

Petr Ginz nebyl jediným „kavalírem“ v terezínském ghettu. Kolik tam bylo podobných, věděli snad pouze na komandatuře SS v Terezíně na rohu náměstí.

Vše vyplývá z takzvaných „norimberských zákonů“ podle města, kde byly v roce 1935 vyhlášeny. U nás platily 3 měsíce po okupaci německým vojskem od 21. června 1939. Tyto zákony kromě jiného určovaly, kdo bude označen za Žida. Předně ten, kdo měl 4 nebo 3 prarodiče, kteří „příslušeli k židovskému náboženskému společenství“.

Jaroslav Kraus a jeho vnučka Michaela

Ten, který měl pouze 2 židovské prarodiče, byl židovský míšenec a na toho se nevztahovala všechna protižidovská nařízení, a tak nebyl určen k vyhlazení.

Když byl však židovský míšenec dne 15. 9. 1935 (v den, kdy tyto zákony byly vyhlášeny) evidován v židovském náboženském společenství, platil za Žida, a tedy i on byl odsouzen k smrti. Kromě toho rozhodovalo o životě i datum sňatku, datum narození a jiné okolnosti, aby míšenec byl označen za Žida.

Takovým se v Terezíně říkalo „kavalíři“ - podobně jako mládenci, který za slečnu zaplatí večeri nebo vstupenku.

Jaké zrušné zákony mohou být vypracovány a přijímány právníky, poslanci a mnohamilionovým národem, může vysvítat ze „záznamu rozhovoru vnučky s dědečkem“, který v příloze připojuji.

ZÁZNAM ROZHOVORU dospělé vnučky s dědečkem, který mnoho pamatuje

Dědečku, zdá se mi, že slovo „žid“ slyším dnes velmi často - skoro až příliš často.

Dnešní četnost používání tohoto slova, zvláště u nás, je stále z velké části důsledkem masového vyvražďování lidí, kteří byli takto definováni zákonem německého státu ve druhé čtvrtině dvacátého století.

Četla jsem o tom a vím, jak k tomu došlo. Víím, že to tehdy určovaly takzvané rasové zákony. Jaké byly ty zákony?

Říká se jim norimberské zákony podle města, kde byly v roce 1935 vyhlášeny. V Čechách a na Moravě platily v plném rozsahu nařízením říšského protektora od 21. 6. 1939, to je 3 měsíce po okupaci německým vojskem.

Ty zákony určovaly, kdo platil za žida?

Podle nich platil za žida ten člověk, který pocházel z židovských předků, z prarodičů. Tedy ten člověk, jehož oba

dědečkové a obě babičky byli židé. Stačilo však, aby z těchto čtyř prarodičů byli pouze tři židé a už taky platil za žida.

A jak se určilo, že dědeček či babička byli židé?

Tito prarodiče platili za židy, když příslušeli k židovskému náboženskému společenství, nebo k němu dříve patřili.

Tedy rozhodovalo náboženské společenství? A proč se jim říkalo rasové zákony, když rozhodovalo náboženské společenství? Tedy druh náboženství a nikoliv druh rasy rozhodoval, zda žijící člověk platil za žida? Stačilo tedy, když dědeček a babička přestoupili z křesťanského společenství do židovského společenství, ať byli jakékoliv rasy, třeba nordické nebo africké, a jejich potomci se tím změnili v rasové židy? Přece pronásledování čeští bratři přestupovali k židovskému náboženství, aby unikli katolické perzekuci v sedmnáctém století, a jejich potomci pak byli ve 20. století pronásledováni pro odlišnost rasy! Jak se dá změnit rasa přestoupením k jinému náboženství?

Sama vidíš, jak nelogicky si může počínat ten, kdo má absolutní moc a může si se slovy a pojmy dělat co se mu zlíbí. A může si udělat i takové zákony, proti kterým byli bezmocní vědci, učenci i průměrně inteligentní lidé, když se to masám zalíbilo a vyhovovalo jim to.

Jak dokazovali občané německé Říše a občané Protektorátu Čechy a Morava, že nejsou „rasově“ židé?

Pamatuji se, jak zdejší občané sháněli křestní listy svých babiček a dědečků, když byly zaváděny nové občanské průkazy, takzvané *kennkarty*, kde mělo být úředně potvrzeno, že majitel je „árijec“ a není tudíž žid. Árijec, to bylo nové označení za „nežid“. Psali na různé fary, aby získali křestní listy prarodičů a tím potvrzení, že jejich prarodiče patřili k té či oné křesťanské církvi, aby mohlo být potvrzeno, že jsou rasově „čistí“.

Doklad o příslušnosti prarodičů ke křesťanské církvi byl rozhodujícím pro jejich příslušnost k rase, o jejich rasovém zařazení rozhodovalo tedy příslušenství k církvi?

Přesně tak, záznamy církevních orgánů o dědečkovi a babičce rozhodovaly o příslušnosti k rase.

Proč tedy hovořili o rasových zákonech a ne o náboženských zákonech? Vždyť vlastně šlo o pronásledování z náboženských důvodů? Co tomu říkali představitelé křesťanských církví?

Neznám žádná veřejná oficiální stanoviska představitelů křesťanských církví.

Jak podle těchto „rasových“ zákonů byl posuzován člověk, který pocházel pouze ze dvou židovských prarodičů? Ten, který měl židovského dědečka a babičku a druzí prarodiče byli jiné víry?

Takový člověk platil za židovského „míšence“.

Tedy neplatil za žida a neplatily pro něj protižidovská nařízení a nebyl určen k likvidaci?

Nikoliv, tak jednoduché ty zákony nebyly. Židovský míšenc byl označen také za žida - za určitých podmínek. Za první platil za žida ten člověk, který měl pouze jednoho židovského dědečka a jednu židovskou babičku, ale „příslušel dne 15. 9. 1935 k židovskému náboženskému společenství“.

Tedy opět příslušnost k židovskému náboženskému společenství rozhodovala o jeho rasovém zařazení?

Ano, příslušnost k náboženství, a to ještě k určitému datu, k určitému dni, to rozhodovalo, zdá má být zavražděn či nikoliv.

A ten určitý rozhodný den byl zákonem stanoven na 15. 9. 1935?

Ano, byl to den vyhlášení norimberských zákonů. Když toho dne židovský míšenc byl evidován v židovském náboženském společenství, nebo do něho po tomto dni vstoupil, platil za žida a vztahovaly se na něj všechny protižidovské zákony bez výjimky. S černým humorem se takovým lidem říkalo, že jsou „kavalíři“. Přece, když za tebe někdo v kavárně nebo restauraci zaplatí účet, řekneš o něm: „je to kavalír“. A oni „platili“ za židy. A bylo jedno, že poté z židovské církve vystoupili a dali se třeba i pokřtít. Platili za židy se všemi důsledky.

A ti, co nebyli 15. 9. 1935 v židovském náboženském společenství a ani do něj po onom dni nevstoupili, ti neplatili za židy?

Ti neplatili za židy, ale vztahovala se na ně jiná, pozdější nařízení, která je drasticky diskriminovala, ale nebyli určeni k vyhlazení.

Řekl jsi za první - a co za druhé? Mohl se stát židem ještě jiným způsobem ten, kdo měl jen dva židovské prarodiče?

Za druhé platil za žida ten, kdo měl jen dva židovské prarodiče a byl toho osudného dne „v manželském svazku se židem“ nebo po tomto dni do něho vstoupil.

Tedy ten židovský míšenc, který se oženil nebo vdal za žida s minimálně třemi židovskými prarodiči nebo si vzal míšence kavalíra - se změnil v rasově platného žida. Sňatkem se změnila jeho rasa a stal se právně „rasově“ židem?

Přesně tak zálučně byly ty zákony vymyšleny. U nás platily od června 1939, takže kdo uzavřel takový sňatek, byl vlastně více než 3 roky židem, aniž to tušil a třeba o židovství nic nevěděl. Byl pokřtěn a mohl být svým přesvědčením třeba i antisemitou. Vzpomínám si na rodinu, kde syn Vladimír se narodil v roce 1915 a otec ho nechal zapsat do židovské náboženské obce. Neměl žádné židovské vychování a o židovství nic nevěděl. V roce 1937 si vzal Martu, která byla od narození v katolické církvi. Její maminka byla katolička, ač pocházela za tři židovských prarodičů. Její otec neměl žádné židovské předky. Syn Vladimíra a Marty byl asi pětiletý Honzík a všichni tři byli jako židé převezeni do Terezína a poté všichni zavražděni v Osvětimi. Vladimír totiž platil za žida, Marta se tak židovkou stala sňatkem a syn platil tedy plně za žida.

Možná, že znáš nejmladšího z rodiny Krásových? Židovský tatínek brzy zemřel a katolická maminka vychovala všechny tři děti bez víry. Nejstarší Olga si vzala v roce 1938 Frantu Krále, který platil za žida. Olga, Franta i jejich dcera byli jako židé zavražděni. Sourozenci Olgy jako židovští míšenci přežili válku v Praze.

Tedy náboženská příslušnost a doba sňatku rozhodovaly podle tohoto rasového zákona o životě a smrti?

Němečtí právníci vymysleli ještě další zručnosti: za žida platil dále každý člověk, který se narodil v manželství uzavřeném po 15. 9. 1935, když jeden z manželů měl alespoň tři prarodiče zapsané v židovském náboženském společenství. Takové novorozeně nebylo míšencem, ale platilo plně za žida se všemi důsledky jen proto, že sňatek jeho rodičů byl uzavřen dne 16. 9. 1935. Kdyby byl sňatek uzavřen 14. 9. 1935, tak by nebylo novorozeně židem, ale jen míšencem, a nebylo by odsouzeno k smrti.

Takže určitý den sňatku a určitý den příslušnosti k náboženskému společenství byly rozhodující pro příslušnost k „rase“. Den přijetí tohoto zákona rozhodl tedy o „nezbytnosti“ zemřít. ▶

To bylo za třetí. Za čtvrté nebyl rozhodující ani den sňatku. Když se novorozeně narodilo po 31. 7. 1936 a rodiče nebyli vůbec oddáni, platilo také za žida, když jeden z rodičů měl alespoň tři prarodiče v židovském náboženském společenství. Ani datum sňatku tedy nerozhodovalo, ale rozhodoval den narození. Kdyby se narodilo třeba 30. 7. 1936, tak by neplatilo za žida, a když se narodilo 1. 8. 1936, tak se stalo židem od narození.

Tedy za prvé: náboženská příslušnost, za druhé: datum sňatku, za třetí: datum narození určovaly

„rasu“ člověka podle „Zákona o německé cti a krvi“ v první polovině 20. století nejen v Německu, ale i u nás v Čechách a na Moravě. Nikoliv rasové znaky, jako je barva kůže, rozměry těla nebo jeho částí nebo jiné rasové znaky jaké zná antropologie. Bože, to vtělili němečtí právníci do zákona, který platil v právním státě, za který se Německo vydávalo a ostatní státy s ním podle toho jednaly? Právo a zákon, kterým se řídily miliony lidí! A proč si ty, dědečku, myslíš, že mám jít studovat právní vědu?

Právě proto, žes takovou zručnost poznala!

Setkání v Horní Falci, pouhých 7 km od českých hranic

Michal Salomonovič, Ostrava

Ve dnech 19.-21. července 2013 se konalo ve Flossenbürgu již 15. mezinárodní setkání bývalých vězňů koncentračního tábora a jeho poboček s mládeží z mnoha zemí světa.

V těchto dnech bylo v muzeu bývalého KL slyšet směsici francouzštiny, němčiny, češtiny, hebrejštiny, maďarštiny a dalších jazyků, kterými komunikovali mladí lidé mezi sebou.

Ve skupině, která přijela z České republiky, byli nejen členové ČSBS, VHÚ, ale také bývalí vězni koncentračního a pobočných táborů. Tradiční účastníci setkání s mládeží byli i přeživší Hana Hnatová, Helga Hošková, Lisa Miková a Michal Salomonovič. Z Izraele přijela Hana Malka, rozená Fialová, která před válkou žila ve Strakonících.

Mezi mladými lidmi byl živý zájem o setkání s bývalými „koncentračníky“ a také o besedy s nimi, v nichž jim svými vzpomínkami přiblížili neradostný pobyt za ostatními dráty.

Setkání vyvrcholilo poslední den, v neděli 21. července ve 14 hod. slavnostní částí, které se zúčastnil kromě jiných generální konzul Francouzské republiky Emmanuel Claude Cohet a konzul České republiky v Mnichově Vladimír Krnárek. Za bývalé vězně promluvil Stefan Hajdu z Maďarska.

Pak se dal na pochod dlouhý průvod mladých lidí nesoucích věnce do „údolí smrti“, kde jsou společně hroby zahynulých. Provázeli jsme ho i my, účastníci 15. mezinárodního setkání.

Flossenbürgem prošlo v letech 1939-1945 přes 111.400 vězňů a celková bilance úmrtnosti v základním a pobočných táborech byla otřesná. Od roku 1938 do 23. dubna 1945 tady zahynulo 73.296 vězňů, z toho 3.784 Čechů.

Nad společným hrobem Čechoslováků zazněla po položení květin česká a slovenská hymna.

Účastníci mezinárodního setkání z ČR

Letní škola projektu NAŠI NEBO CIZÍ? Židé v českém 20. století

Tereza Štěpková, Institut Tereziánské iniciativy

V rámci našeho společného projektu se Židovským muzeem v Praze jsme v průběhu letních prázdnin pořádali seminář – letní školu pro učitele v prostorách pražského ekocentra Toulcův Dvůr. Jednalo se o akci určenou pro pedagogy, kteří se do projektu aktivně zapojili a spolupracují na testování vytvářených materiálů ve svých školách.

Program srpnových čtyř dnů byl opravdu intenzivní a nabitý prací. Celý seminář vedli naši zkušení lektoři Petr Sokol a Roman Anýž, kteří se také významně podílejí na vytváření metodických materiálů pro výuku.

V průběhu semináře měli účastníci možnost vyzkoušet si v roli žáků různé metody, jak využít historické materiály, dokumenty, video a audio nahrávky přímo ve výuce. Měli také možnost setkat se s významnými odborníky na daná témata: s Petrem Brodem diskutovat o identitě českých Židů v první polovině 20. století, s Michalem Franklem o antisemitismu v našich zemích, s Martinem Šmokem o výhodách a nástrahách využívání videozáznamů vzpomínek pamětníků ve školních hodinách a v dalších projektech.

Nejvýznamnějšími hosty pak v průběhu třetího dne byli pamětníci, kteří se zapojili do metodicky připravené besedy. Všichni účastníci měli možnost se předem seznámit se stručnými životními osudy tří pamětníků, připravit si otázky a zároveň si vybrat „svého“ pamětníka. Ve třech skupinách po 6-7 lidech pak diskutovali o všem, co je zajímalo. Cílem této metody je přivést učitele k systematické práci s využíváním dosud žijících pamětníků holocaustu tak, aby své žáky na besedu připravili, dali prostor k přípravě otázek a zbavili je případného ostychu.

Pamětníci, kteří přijali naše pozvání – paní Doris Grozdanovičová, prof. Felix Kolmer a pan Asaf Auerbach ve svých skupinách besedovali více než dvě hodiny. Jak o své skupině učitelů řekla paní Grozdanovičová:

Velmi se mi líbil zájem účastníků, resp. účastnic – učitelek, které měly

velice různé dotazy. Vzhledem k tomu, že většina z nich byla z Brna, zajímal je především předválečný život v tomto městě. Ptaly se na konkrétní místa spojená s mým životem před válkou i po ní, např. kde jsme bydleli, kam jsem chodila do školy, jak naše rodina prožívala okupaci i protižidovská opatření, stěhování do horší čtvrti, povinnost nosit židovskou hvězdu, a pak odjezd do Terezína s předcházející třídní „karanténou“ ve škole na Merhautově ulici.

Hlavním tématem besedy však byly otázky týkající se mého pobytu v Terezíně. Přítomné znaly velmi dobře dané téma, a proto využily příležitosti setkat se se mnou jako s pamětníci. Dotazy byly konkrétní, např. na naši práci

Institut
Tereziánské
Iniciativy

v Terezíně, na tamní kulturní dění a jak jsme nakládali s volným časem.

Bylo to i pro mne podnětné setkání a doufám, že nebylo poslední.

Samořejmě také věříme, že se budeme i nadále při vzdělávacích akcích setkávat a velice děkujeme všem zúčastněným pamětníkům za jejich neutuchající energii, která je pro nás i pro absolventy našich seminářů impulzem k další práci.

Předávání drobných dáreků pamětníkům

Společný snímek učitelů i přeživších

Ukázka z literárních a výtvarných prací školní mládeže po návštěvě Terezína

Motýl války

*Karolína J. Kohlová, 17 let,
Gymnázium Jana Palacha, Mělník*

Vzpomínky? Vzpomínání, připomínání a zapomínání. Je dlužno podotknout, že tyto myšlenkové pochody by nejlépe seděly člověku, který má na co vzpomínat anebo ví, že je zde něco, co nesmí zapomenout. Co se týče druhé světové války, člověk by rád řekl, že ta se zapomenout nedá, jako by se nám hrůzy a bestiálnosti za ní spáchané vtiskly do paměti jako nesmazatelné archetypy. Blažen buď ten, kdo by mohl říct, neb by si to myslel, že nezapomínáme. Bohužel tento názor je více než smutný omyl. Zapomínáme! Nedávno jsem se na sociální síti Fcb setkala s rádoby vtipným obrázkem Adolfa Hitlera, pod nímž byl napsán text, který měl zdánlivě vtipnou pointou navodit dojem, že smrt mnoha milionů lidí, obětí holocaustu, zavinilo pouhé přeslechnutí. Nechci zde ten vtip citovat, hanba by mě fackovala a pravděpodobně bych ani nenašla odvahu vám tuto práci poslat. Já nechci šokovat. Chci se pouze zamyslet nad tím, co nemělo být zapomenuto, ale lidé to obstojně zapomínají.

Dlouho jsem přemýšlela, jaká metafora by nejpřiléhavěji vystihla tento zavrženíhodný stav. Paradoxně po sebehlubších úvahách vynesla kýžený výsledek nevinná poznámka mé kamarádky o nedávno zhlédnutém filmu. Naše postupné upadání do nevědomosti, nejlépe se nyní projevující nejapnými a rasistickými žerty, a ostatně snad i celá válka jsou ztělesněny v jedné bytůstce. V lišaji, noční můře. Za dob krize, sílící moci Vůdce pozdější Třetí říše a pouhého předznamenání nadcházejících hrůz, se z toho všeho, zárodků války (mysleme si, že jsou to vajíčka a spermie dvou motýlů, moci a nespokojenosti, které si vždy více než ochotně vyjdou ruku v ruce naproti nadvláďě a zkáze) vznikla housenka. Ta prvních pár let své vlády okusovala země okolo sebe, trávila nevinné lidi, stínila naději a nazpět dávala pouze pošlapaná práva a zmrzačené duše.

Nikola Sedlářová: Šepot ticha
18 let, Střední škola přírodovědecká a zemědělská, Nový Jičín

Romana Kubošová: O čem se zdálo dětem v Terezíně
11-12 let, ZŠ Frydecká, Havířov-Bludovice

Celé roky housenka rostla, rozpínala svůj vliv, bídačila živé, znesvěcovala mrtvé a kradla to, co jí nepatřilo, včetně lidských životů. A sama byla živa pouze ze strachu a bolesti a řízena byla zvrácenými myšlenkami těch, co jí dali život. A přesto se ze zvrhlé housenky, žijící dlouho, nestala můra, jejíž křídla stín by mohl zastínit svět, sebrat lidem světlo a tím i nikdy neumírající naději.

Věru, ta můra povstala, ale ne za války, aby dokončila ono hrůzné taže-

ní mocipánů, ale až po kýženém vítězství šedivého dobra Spojenců. A byla to můra démonicky krásná, zrůdná a přece pro některé kouzelná, neboť již nebyla symbolem teroru, ale pouhou vzpomínkou. Stejně jako každá tíživá, schizofrenická vzpomínka a jako lišaj, který ji v sobě ztělesnil, přicházela v noci, přežívala v tmavých koutech, a přesto tu stále byla, aby přicházela nejméně očekávána. Ale stejně jako můra, noční motýl, který žije jen krátce, pouhých pár dní, ani tato vzpomín-

Bára Lepší, 17 let: Bolest

Vyšší odborná škola oděvního návrhářství a Střední průmyslová škola oděvní, Praha 7

Monika Masopustová: O čem se zdálo dětem v Terezíně

11-12 let, ZŠ Frydecká, Havířov-Bludovice

ka nebyla zrozena k věčnosti. Pravda, vědění o 2. světové válce se v lidských myslích udrželo, i když již skomírající, dodnes. Ale oněch 67 let je z hlediska historie tak nepatrných, přímo jepičích, jako těch pár dní života hmyzího Adonise. Vždyť si stačí položit otázku: „Nakolik NÁS TEĎ trápí napoleonské války, které bezpochyby lidi mučily v nemilosrdně realistických snech ještě 70 let po svém skončení? A jak moc trápí přírodu úhyn jednoho zástupce tak početného a rozšířeného druhu?“

Když je tato otázka, ne řečnická, i její správná odpověď dobře pojata a promyšlena, tak perspektiva z ní vycházející je až omračující svou laxností. Vůbec! Jak moc bude za 300 let trápit svět to, co je ještě nyní třeba napravovat?

My ale nežijeme ve světě 300 let po této době, my žijeme zde a nyní a lidé, kteří válku zažili, do všech důsledků, jsou stále mezi námi. I když je nemilosrdná, ale spravedlivá smrt bere stále více pod svá křídla. Znamená to snad, že až oni všichni odejdou za

těmi, které jim vzala válka, i za těmi, co brali, že s nimi uhyne ten pekelně krásný motýl, co stále poletuje nad našimi hlavami, nedává mnohým spát, i když sám již tuší, že se jeho bytí chýlí ke konci?

A jak se k tomu postavíme my? Nebo ti mladší, co přicházejí a přijdou? I když mnozí z nás již degenerují a na místo šilhajících očí či snad mentálních poruch je to právě nejlépe znát na jejich, ať už uvědomělé či neuvědomělé snaze obrátit to vše v žert, tak přesto přese všechno i mezi námi žije více než dost těch, co si přinejmenším dokážou představit, nakolik to bylo zlé, a především, být to sami nezažili, ještě vidí toho motýla, ještě je v nich uložena vzpomínka.

A co ti, co přijdou za dalších 67 let? Dovedu si živě představit, že z 2. světové války se stane nedlouhá a dávná kapitola v epické kronice Lidského věku, kterému byl už tolikrát předpovězen konec. Bohužel může přijít ještě něco horšího. Lidé jsou schopni poučit se z chyb, které sami spáchali nebo na ně ještě existuje vzpomínka. Ale co když se z našeho lišaje války stane pouhá do země zadupaná hromádka prachu s pouhými obrysy dávností? Generace, které přijdou o své poučení, opět spadnou do omylů, které spáchali předešlí. A co je nejhroživějšího na válce, jež pohltila miliony duší, miliardy peněz a nekonečno iluzí? To, že může opět přijít a s o to větší ničivostí, neboť technika, zbraně a také zrůdnost a nelidskost lidí odkojených horory bude nezměrně větší. Obávám se, že svět bude jakousi podivnou směsicí gotických spisů o pekle a brutálně obscénních vizí Cliva Barkera, otce Hellraisera.

A já se vskutku mohu pouze modlit, aby generace po nás nezapomněly, aby věděly, že je zde něco, co nesmí být zapomenuto, co je nezbytné znát, a pokud zapomenou, abych byla mezi těmi, s nimiž vzpomínka zmizí. Modlím se, aby dábelský a neodolatelný motýl nedostál svému předurčení a žil s námi a mezi námi do konce lidstva, aby molochovska housenka již nikdy nepovstala z lidské nenasytnosti a nepřizívovala se na ní.

Modlím se, aby motýli byli dlouhověci.

Příběh statečné ženy

Eva Štichová

Datum 18. října si zaslouží připomenutí naší bývalé spoluvězeňkyně z L 410 Trudy Sekaninové – Čakrtové.

Letos je tomu už 45 let, co Truda Sekaninová jako jedna ze čtyř poslanců v říjnu 1968 hlasovala v parlamentu proti smlouvě o „dočasném pobytu sovětských vojsk v ČSSR“.

My jsme Trudu a jejího bratra Pepíka Stiasného poznali jako oblíbené vychovatele v terezínských domovech mládeže. Přispívali k udržování dobré mysli a snesitelnému životu svých svěřenců. Pamatuji Trudu jako osobnost budící respekt svého okolí nejen pro svou inteligenci, ale i vyrovnané chování a ochotu pomáhat.

Do Terezína byla transportována v r. 1942. To už měla za sebou kus nelehké životní cesty. Narodila se v r. 1908 a spolu se svými třemi sourozenci vyrůstala v prostředí židovského podnikatele na Českomoravské vysočině. Tam také, v tehdejší Německém Brodě, maturovala na reálném gymnáziu. Pak se rozhodla pro studium práv na Univerzitě Karlově. Už tehdy se angažovala ve studentských organizacích a v kruzích levicově zaměřené inteligence. Stala se koncipientkou a posléze i manželkou známého advokáta a právního zástupce různých redaktorů, emigrantů a politicky pronásledovaných. Pomáhali osobám ohrožených nacisty a tak není divu, že Ivan Sekanina, Trudin manžel, byl zatčen gestapem a 21. 5. 1940 v koncentračním táboře Sachsenhausen zemřel.

Po dvou letech se ocitla v Terezíně. Zatímco její bratr Pepík se nevrátil, Truda měla štěstí, přežila Osvětim, evakuační cestu i pochod smrti a v květnu 1945 se vrátila do Prahy.

Zůstala však sama. Vrhla se do práce. Své schopnosti uplatnila v diplomacii, na vedoucích místech na Ministerstvu zahraničních věcí a v Národním shromáždění. Právě zde se projevila její statečnost, když spolu s Františkem Krieglem, Františkem Vodsloněm a Boženou Fukovou odmítla odhlasovat dohody o okupaci ČSSR vojsky Varšavské smlouvy. V dalších letech se

věnovala práci v disentu, byla signatářkou Charty 77, byla činná ve VONS, podílela se na formulacích jejich dokumentů. Naštěstí ji alespoň na čas potkalo i trochu rodinného štěstí. Provdala se za Kazimíra Čakrta a dočkala se i syna Michala. Zemřela v Praze v roce 1986.

Večer vzpomínek na Fredyho

Eva Merová

V rámci doprovodného programu Prague Pride proběhl na akademické půdě večer vzpomínek na Fredyho Hirsche. Večerem provázel Pavel Kuča.

Velice nás potěšilo, že autorka knihy o Fredy Hirschovi, paní Lucie Ondříčková, přečetla ukázky z této zdařilé publikace. Byl také promítnut film Olgy Sommerové „Fredy Hirsch - krotitel esesáků“, z cyklu Neznámí hrdinové.

Byli jsme tam i my, „přeživší“: Dagmar Lieblová, Toman Brod, František Krajs, Hanuš Gaertner a já.

Vzpomínali jsme na tohoto krásného člověka, který mnohým pomohl ve chvílích nejtěžších; bohužel, zcela zkrotit esesáky se mu nepodařilo. Zahynul v Osvětimi; a bylo mu teprve devětadvacet let. Kolik toho ještě mohl vykonat, kdyby..., kdyby.

Stále ještě čekáme, kdy konečně ponese jeho jméno některá česká škola, ulice nebo sportovní hřiště. Fredy by si to určitě zasloužil.

Gratulace s předstihem k vyznamenání Jiřímu Brady

Eva Štichová

Náš oslavenec se narodil 1. 2. 1928 v Novém Městě na Moravě a k dosaženému jubileu mu dodatečně blahopřejeme.

Jeho životní příběh zaujal mnoho lidí v různých částech světa a také naše nejvyšší instituce tak, že se mu 28. října 2013 dostane vysokého státního vyznamenání. Jeho rodiče byli zatčeni gestapem pro odbojovou činnost a péče o oba sourozence Jiřího a Haničku se ujali jejich teta a strýc. V květnu 1942 však musely obě děti, Jiří ve věku 14 let a jedenáctiletá Hanička, odjet do terezínského ghetta. Odtud byli na podzim 1944 odvezeni do Osvětimi a odloučení. Jiřímu se později, v lednu 1945, podařilo utéct z transportu smrti a válku přežil. Haniččin život bohužel v Osvětimi skončil. Ani rodiče se nevrátili. Tak zůstal Jiří sám a nesl toto břímě osudu velice těžce, zármutku se však nepoddal.

Využil svých dovedností, které získal jako instalatér v době věznění. Zdokonalil se tak, že posléze v Kanadě, kam r. 1951 emigroval, založil úspěšnou instalatérskou firmu s 200 zaměstnanci. Také citově se vyrovnal a založil rodinu s dětmi.

Minulost ho však dohonila. Hanin kuffík se jménem a číslem z Osvětimi se dostal do Japonska. Japonské děti se svou učitelkou pátraly po osudu majitelky kuffíku a různými cestami, které jsme tu už dříve popsali, objevily v Kanadě jejího bratra. Následovala setkání, články, kniha, film. Osobnost Jiřího Brady, jeho statečnost, nezdolnost, ale i dobrosrdečnost je inspirovala k příkladným aktivitám všeho druhu včetně charity. Zvěst o jejich činnosti se rozšířila i do jiných zemí a podněcovala děti k následování. Jiří se stal jejich vzorem. Je dobře, že se dočkal zaslouženého uznání i v rodné zemi, kam se často vrací a nezištně pomáhá.

(Rozhovor s Jiřím Brady jsme přinesli v našem časopise v lednu 2007 v TI č. 37, str. 6-8 – pozn. redakce.)

INFORMACE - VZKAZY - VÝZVY - PROSBY

Otto Kreitner

Hledám pamětníky, kteří by pomohli získat informace o mém vzdáleném příbuzném, Otto Kreitnerovi, narozeném v roce 1908 v Třebouchovicích, deportovaném 21. 12. 1942 z Hradce Králové do Terezína, kde byl osvobozen na konci nacistické okupace a druhé světové války. Krátce po válce se vrátil do svého rodiště, jeho žádost o navrácení rodinného kožedělného podniku „David Kreitner & synové“ byla - v neposlední řadě kvůli hrozbě závodní rady podniku podněcované komunisty - odmítnuta a firma byla v roce 1948 s konečnou platností znárodněna. Dle ne zcela důvěryhodného pramene zůstal žít v Československu (v Praze?) a měl syna Karla. Datum ani místo úmrtí, ani další podrobnosti jeho osudu po roce 1948, popř. jeho syna, neznám. Obracím se proto na vás s prosbou o pomoc. **Pavel Škorpil, Praha, tel. 731 610 421, pavel.sk@centrum.cz**

Peppina (Bettina) Zellenka

Hledám informaci o Peppině (Bettině) Zellenka, která byla ve věku 72 let deportována dne 24./25. září 1942 z Vídně do Terezína. Byla osvobozena v květnu 1945 a v srpnu 1945 se vrátila do Vídně. Pokud je vám o ní něco známo, pošlete prosím e-mail na adresu: andy.ellis@york.ac.uk nebo napište česky či anglicky na poštovní adresu:

Andy Ellis, 5 White House Gardens, York, YO24 1DZ, England

Vzpomínka na zahájení deportací

Ve středu 16. října vzpomene tradičně na zahájení hromadných deportací. Delegace předsednictva Terezínské iniciativy položí květiny u pamětní desky u pražského Parkhotelu a na Židovském hřbitově v Praze u pomníčku lodžských transportů. Po položení květin se sejdem v 15.00 hodin na chvíli společné vzpomínky v Domově sociální péče na Hagiboru v kavárně *Miriam* v jídelně, kde si pak všichni popovídáme nad kávou, čajem a zákuskem.

Těšíme se i na Vaši účast!

Předsednictvo TI

Den otevřených dveří v Jáchymce - 12. prosince 2013

Dne 13. prosince 1993 byla Nadace Terezínské iniciativy zaregistrována jako samostatná instituce, která má za cíl naplnit záměry Terezínské iniciativy na podporu a vlastní výzkum dějin holocaustu-šoa v českých zemích v evropském kontextu. Rádi bychom tento významný den připomněli všem, kteří se do práce Nadace a později Institutu zapojili, i těm, kteří mají o naši práci zájem nebo by se s ní chtěli seznámit.

Ve čtvrtek 12. prosince od 13 do 19 hodin vás srdečně zveme na návštěvu našich mírně zrekonstruovaných prostor v Jáchymově ulici 3 - budově bývalé židovské školy, později sídla Židovského muzea v Praze a nakonec spolkového domu, ve kterém sídlila řada židovských organizací. Rádi bychom touto akcí připomněli budovu *Jáchymky* jako významné součásti mapy židovských dějin i kultury v průběhu dramatického 20. století a zahájili tak projekt vedoucí k jejímu oživení. Podrobný program prosím sledujte na internetových stránkách www.terezinstudies.cz.

Tereza Štěpková, ředitelka ITI

Omluva

Omlouváme se čtenářům TI a žákům ZŠ v Litoměřicích. V minulém čísle jsme v popisku pod obrázkem na straně 17 omylem uvedli jinou školu než tu, kterou autoři kresby navštěvují. Beáta Žieziová a Lukáš Lečbych chodí do ZŠ U Stadionu v Litoměřicích.

Redakce TI

<http://www.terezinstudies.cz/TI/casopis-terezinska-iniciativa/>

Na této webové adrese naleznete aktuální i starší čísla časopisu Terezínská iniciativa.

Redakce TI

Víkend v Osvětimi

Terezínská iniciativa uspořádala pro 2. a 3. generaci poslední zářijový víkend zájezd do Osvětimi. Reportáž přineseme v příštím čísle.

Redakce TI

Terezínské ozvěny

neděle 24. listopadu 2013 od 17:00

Městská knihovna v Praze - Mariánské náměstí

Zveme vás na setkání věnované životu a tvorbě kluků a holek deportovaných do terezínského ghetta. Během večera slavnostně představíme nové anglicko-české vydání knihy veršů Hanuše Hachenburga a DVD vzpomínek Michaely Vidlákové, Tommyho Karase a Pavla Wernera. Pokřtěno bude také nové CD písní vzniklých zhudebněním textů mladých lidí deportovaných v Terezíně (součástí je i Terezínská hymna nebo Hymna republiky ŠKID). Více informací najdete na www.terezinskastafeta.cz nebo na emailu info@terezinskastafeta.cz a telefonu 777 857 389. Budeme rádi, pokud se s vámi budeme moci setkat. S pozdravem Terezińska štafeta - projekt Přírodní školy.

Neměly bychom se také přihlásit?

Podle zprávy na internetu vybrala a přeložila Michaela Vidláková

V Izraeli se konal druhý ročník soutěže o Miss holocaust. Na finalovém molu se prošlo 14 žen ve věku mezi 70 a 94 lety, hlavním kritériem byla především vnitřní krása a vyrovnanost soutěžících. Vítěznou korunku pro rok 2013 si odnesla 94letá Šošana Kolmerová, která prožila Auschwitz a 4denní pochod smrti ve sněhu a mrazu. Jejím hlavním poselstvím je „studovat šoa, nikdy nezapomenout a předávat své prožitky a vědomosti příštím generacím, aby ani oni nezapomněli, co to byl holocaust.“

Soutěž se konala ve Sportovní aréně Romema v Haifě, za přítomnosti haifského starosty, Yony Yahaba, a asi 2500 přihlízejících, především pamětníků holocaustu a jejich rodin. Soutěž byla spolusponzorována ICEJ v Izraeli a organizací Yad Ezer IChaver, (Pomocná ruka pro kamarády), aby přitáhla pozornost na potřeby lidí, kteří přežili holocaust a mnozí z nich dnes žijí ve špatné sociální situaci. Soutěžící se sjeli z Izraele, USA, Kanady, Francie, z Velké Británie a Belgie.

Porotu tvořily uznávané izraelské osobnosti, mezi nimi např. královna kosmetiky a dřívější modelka Pnina Rosenblum, a významná mediální osobnost jménem Judy Shalom Nir-Mozes.

Další z finalistek, 79letá Koka Palmon, prohlásila, že generace pamětníků se dokázala úspěšně uplatnit v pozdějším životě a že je zde na místě hrdost na jejich úspěchy. A také, že mladá generace již nikdy nesmí prožít podobné utrpení a ponížení.

Výkonný ředitel ICEJ (Mezinárodní křesťanské velvyslanectví Jeruzalém) v Izraeli Dr. Juergen Buehler při této příležitosti předal šek na 1.000.000 šekelů na podporu přeživších, které byly prostřednictvím ICEJ vybrány díky velkorysým dárcům po celém světě. Uvedl, že práce pro osoby přeživší holocaust je pro ně v Izraeli jedním z vrcholných cílů, protože právě tyto lidé naplnili myšlenku o nezdolnosti židovského národa, myšlenku, že „Am Jisrael Chai“ (Národ Izraele žije). A tato přehlídka, při pohledu do tváře každé z účastnic, které všechny prošly peklem, hovoří za vše.

utm_source=rss&utm_medium=rss&utm_campaign=christian-embassy-hosts-second-annual-miss-holocaust-survivor-pageant

**Terezińska
iniciativa**

Vydává Terezińska iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, e-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz.

Redakční rada: Eva Fantová, Doris Grozdanovičová, Anna Lorencová, Michal Stránský, Eva Štichová, Michaela Vidláková

Bankovní účty: v Kč: 59433011/0100, v EUR: 342781234555011/0100, v USD: 348331234555011/0100

Číslo 66 vyšlo v říjnu 2013.

MK ČR E 10779